

# NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

**Előfizetési árak:** Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, közigazgatásnak és tanítóknak 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felolós szerkesztő és laptulajdonos:

**Dr. Tóth János.**

Társszerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9 szám.

**Hirdetési árak:** Egy háromhasábos petitsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 1 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szó után 1 frt, job.

## Zichy Nándor gróf legújabb címe.

A politikai ellentét sok mindenféle szennyet felkavar. Az ellenfelek egymás hibáit iparkodnak kizsákmányolni, egymás árnyoldalait kölcsönösen megvilágítani, hogy azokból magok számára politikai tőkét kovácsolhassanak. Mindaddig, míg ez a tisztesség határait meg nem haladja, a harcmodor ellen nem lehet senkinek kifogása: de a hazugság soha sem tartozik azon fegyverek közé, melyekkel politikai harcban csatasíkra szabad kiállani, ha még oly elkeseredett volna is az.

Zichy Nándor gr. legújabb félegyházi szereplése alkalmával a Polónyi által felbujtatott, jobbára zsidókból álló csöcselék a néppárt lánglelkű vezérét *muszkavezetőnek* nevezte el. A fővárosi sajtó az elégtétel bizonyos nemével lenyomatja e címet anélkül, hogy csak egy szónyi megjegyzést kockáztatna rá, mintha a „muszkavezetés“ és Zichy Nándor gr. politikai multja csakugyan egy és ugyanaz volna.

Mi nem akarunk a tüntetőkkel polemizálni. Ki fog egy utcai csöcselékkel vitatkozni? Ki fog pillanatnyi kitéréssekkel az ország egy másik pontján napok mulva birokra kelni? De nem hagyhatjuk szó nélkül a fővárosi sajtó magatartását s nehogy a nagy közönség tévutra legyen vezetve Zichy Nándor gróf előbbi politikai szereplése körül,

szükségesnek tartjuk emlékezetébe hozni, a mit *Jókai Mór*, a magyar nemzet koszorú írója közrebocsátott Zichy Nándor gróf muszkavezetéséről. A hatvanas évek elején, mikor Zichy gr. politikai szereplése egyáltalában kezdődik, olyan magatartást tanusított Magyarország alkotmányos emancipációja körül, mely az osztrák bíróságokat — Jókai tanúsága szerint — arra kényszerítette, hogy az ország legidősebb nemesét, a többi büntetések között, *még nemesi rangjától is megfosszák.*

Megjegyzendő, hogy Jókai ezen vallomását nem akkor tette papírra, mikor Zichy Nándor nagy áldozattal megmentette Jókai lapját a bukástól, hanem megtette azt több mint 30 esztendő múlva, a legelkeseredett politikai harcok közepett, midőn 1894-ben Zichy Nándor gr. és Jókai Mór két ellentétes táborban voltak találhatók. Jókai ugyanis a „Politikai divatok“ című regényének nemzeti díszkiadásához előszót írt, és abban előadja a „Hon“ című napilapjának alapítását és az első lapkiadás nehézségeit, melyekkel az osztrák kormányval szemközt megküzdnie kellett. Jókai alábbi közleménye szolgáljon egyúttal válaszul „Magyarország“ mai (jun. 6.) főmédvényére, mikor azt kérde Zichy Nándor gróftól, hogy hol volt ő akkor, mikor mások a népek politikai jogokat szereztek? Zichy Nándor elmondhatja magáról, hogy a vádoltak padján, hova őt az osztrák kormány hur-

colta. És az aranygyapjas rend? — Az is legnagyobb ellenzéki küzdelmeinek kellő közepében adták neki. Mert a magyar kormány nem zárkozhatott el attól, hogy egyik legönzetlenebb honfiától még akkor sem tagadhatja meg az elismerést, midőn az leghevesebb ellenzéki akciót fejt ki. — Jókai ezt írja Zichyről:

Ekkor egy új munkatárs kocogtatott be hozzánk. Egyike a legelőkelőbb magyar főuraknak: vagyonban gazdag, műveltségben alapos, testben, lélekben fiatal: gróf Zichy Nándor. Egy terjedelmes, jól kidolgozott memorandumot hozott, melyben mely szakavatottsággal voltak kimutatva a politikai hibák, melyek Schmerling rendszerét Magyarországon kivihetlenné teszik s erős szakos keresztülvitel esetén Magyarországot és Ausztriát teljesen tönkre tennék. Különösen nemzetgazdasági tekintetben volt ez fényesen megvilágítva.

Zichy Nándor előbb a „Pesti Napló“-t kínálta meg ezzel az emlékirattal; de Kemény Zsigmondnak nem volt kedve a fejét az oroszlan torkába bedugni; akkor aztán én hoztam hozta a cikket. En közöltem azt barátaimmal: nagyon tetszett nekik. Szerző beleegyezésével valami keveset módosítottam rajta. (A módosítás szelidítés volt a kifejezésekben: szerző igen erősen bánt el az uralkodó politikai rendszer vezértérifiaival.) A memorandum egy számban jelent meg. Roppant szenzációt idézett elő az olvasó közönség táborában.

Két nap múlva azonban egy jó barátom, kinek összeköttetései voltak a helytartóságnál azzal a jó hírrel lepett meg, hogy „Pálffy Mór dühös ránk a Zichy Nándor gróf cikke miatt s kiadta a parancsot, hogy katonai törvényszék elé kell bennünket állítani s mindkettőnköt három havi börtönre elítélni.“ (Schmerling alatt az volt a politikai divat, hogy a szerzőn kívül még a szerkesztőt is becsukják.)

En egy nagy plaidoyerre készültem, melyben napnál fényesebben bebizonyítottam, hogy

## A „NYITRAMEGYEI SZEMLE“ TÁRCÁJA.

### Levendula illat.

Az aszói hegyek mögül észrevétlenül emelkedett fel egy nagy, sötét felleg. Aztán egyszerre elfogta a láthatárt és sötét feketeségbe vont mindent. Az eső nagy cseppekben kezdett esni. Néha-néha egy dörrenés szakította meg a nyomasztó csendet.

Fekete Dénes idegesen csapott a lovai közé. Könnyű nyári ruha volt rajta, a fején szalma kalap s így semmi kedve sem volt megázni. A két félvér paripa alatt porzott az út s a könnyű kocsi villámsebességgel repült utánuk.

A kocsisa megszólalt:

— Nagyságos ur, nem tudunk behajtatni az eső előtt.

— Az ördögbe is nem. Nem tudsz a közelben valami hajlékot?

— Térjünk le jobbra az utról. Ott a jegenyefák mögött tanya van.

Fekete megrántotta a gyeplőt s aztán torony irányában vágattak a tanya felé.

A tanya felszere félig már el volt foglalva, a mennyiben egy nyitott cséza állott bent. A

tanya tulajdonosa kint állt a küszöbön s kalap levéve fogadta Feketét.

— Kapok-e szállást földi?

— Tessék beljebb kerülni. Egy vendégünk van már.

Fekete odadobta a gyeplőt kocsisának s aztán belepett. Az ablaknál magas, nyulánk nő állott, s szórakozottan nézett ki a homályos üvegen.

— Jó estét kívánok — szólt Fekete.

— Jó estét — s a hölgy hátrafordult.

— Maga az Elza?

— Dénes? No ez szerencse.

— Magát is az eső kergette be?

— Igen.

— En is úgy jártam. Semmi kedve az embernek megázni. De legalább kellemes társaságom van.

— Persze az esőre volt szükség, hogy felkeressen. Különben hónapokig sem néz felénk.

— Nagy elfoglaltságom . . .

— Ugyan ne mentse magát. Fel tudom én azt fogni. Csak nem engedheti, hogy a lovai elromoljanak a sok állásba. Aztán meg a kaszinó. Igazán rettenetes elfoglaltság.

— Csak szidjon, szidjon Elza. Megérdemlem.

— No és aztán némi jogom is van a szid-

dashoz. Unokanővere vagyok s valamikor menyasszonya voltam.

— Most is vigasztalhatatlan vagyok, ha arra gondolok, hogy maga a feleségem lehetett volna.

— Mit beszél? Kedves barátom ön nincs az eszenél. Talán ez a kellemetlen levendula illat okozhatja. Mert ha jól tudom, önön mult az egész. A mint látja, én még most sem mentem férjhez.

— Elza, hát haragszik?

— En? Esem ágában sincs haragudni.

— Akkor nyujtsa kezét.

— De talán mehetnénk is már. Este van s anyám aggódni fog. Valami meleg ruhát csak kapunk.

Az öreg tanyás csak egy szűrt tudott adni. Elza nevetett hozzá s azt mondta, hogy jó lesz az is.

Aztán felültek Fekete kocsijára s az öreg tanyás egy közös szűrral takarta le vállait. Fekete közel húzódott a leányhoz s lépésben eresztette a lovait. Sokáig hallgattak mind a ketten. Vegre a leány szólalt meg:

— Tudja-e, hogy most maga erősen kompromittál?

— Hogyan?

— Ha a kocsisok elmondják, hogy egy szúr

gróf Zichy Nándornak tökéletes igaza van. Ezt a védbeszédet (ekes német nyelven) elő is adám a katonai törvényszék előtt, mely állt egy ezredesből, egy őrnagyból, egy századosból, egy főhadnagyból, egy káplárból, egy fráterből és egy közbakából.

Ily szakértő bíróság előtt lehetetlennek hittem, hogy argumentumaim meggyőző hatást ne eszközöljenek. Annál nagyobb volt aztán meglepetésem, mikor az auditor kihirdette az *egyhangulag* hozott ítéletet: „Egy esztendei tömlőc, nehézségben.”

— Mi a kakukk? — mondám én az audítornak — Hisz a helytartó csak három hónapi fogságot kért reánk kimeretni.

— Das übrige ist für die schöne Vertheidigung! — mondá nevetve az auditor major.

Azonkívül ezer forint bírság.

A bírságot lefizette Zichy Nándor; de a börtönt bizony együtt kellett lennünk. S a legszebb az volt az egész dologban, hogy nem saját vétségért lettünk am elítelve; nem valami politikai bűntettért, hanem „közszendhaborításért”. Tehát Zichy Nándor és Jókai Mór elmehetnek vele díszkedni, hogy ifjú korukban együtt hajgáltak be ablakokat és gázlámpákat a kerepesi úton, a miért egy esztendei börtönre lettek elítelve s fizettek ezer forintot az összetört üvegekért. Így lett az megmagyarázva — a morva cserepárnak, a mi törvénybírnaknak.

A nagy közönség tájékoztatására Zichy gr. politikai multja felől politikai ellenfelének ezen nyilatkozata teljesen elégséges. Ő akkor, mikor a magyarságért sikra szállni veszedelemmel, s mint Jókai tovább elmondja grófi rangjának elvesztésével járt, már akkor is küzdött a magyarságért. Nemesak most, mikor az jó fejes tehén is lehet.

Még csak egy megjegyzésünk van a félégyházi botrány rendezőihez. Magyarországon a szólásszabadság mindenkinek biztosítva van; vagy legalább kell, hogy biztosítva legyen. Épp ez időben izeszt a parlamenti szájkosár réme, mely ellen a függetlenségi párt, névszerint Polónyi is legnagyobb agitációt fejt ki; de úgy látszik nem komolyan és nem őszintén, mert a szólásszabadságot csak ott veszi védelmébe, a hol az magának válik előnyére, míg a hol más is igénybe veszi a függetlenségi párt esetleges rovására, úgy e párt egyes férfai nem irtóznak a máskor hangsúlyozott szabadságot a legdurvábban sárba tiporni. Vigyázzon e párt, mert az elvek ilyen egyoldalú önző védelme a pártnak nagyobb vesz-

delmére válhatik, mint Bánffy Dezső minden erőszakoskodása.

A néppárt fáradhatlan megteremtőjét pedig ez utcai zajongás ne tántorítsa el legkevésbé, éppúgy mint nemességének elvesztése nem, mely fényesebben ragyog mint valaha.

Utcai tüntetést rendezhet 50 felfogadott vagy lerészegített ember, kik éktelen zajjal 5000 hallgatónak is lehetetlennek teszik a gyülekezést. Az urnánál azután majd elvállik, ki volt többségben. Megvagyunk győződve, hogy néppárti testvéreink Félégyházán most annál szívósabban fognak ragaszkodni ama zászlóhoz, melyet Zichy Nándor gróf kibontott.

### Pázmány Dénes

a tavalyi kettős választás idejéből a nyitraiak előtt jól ismert 48-as párti képviselő mult szerdán igen figyelemreméltó beszédet tartott. A képviselőválasztások feletti kuriai bíraskodásról szóló törvényjavaslatba felekezeti izgatás címén oly szakaszokat akarnak felvenni, melyek Perczel Dezső miniszter kezdeményezésére egyenesen a katolikusok ellen irányulnak és a Bismarck-féle kulturharcos „Kanzel-paragraf” utánzásai. T. i. hogy a képviselőválasztások alatt vallási kérdést szöbe hozni bűntény, mely a választás megsemmisítésének indokál szolgálhat. Pázmány ezt képtelenségnek és éppen azért kihagyandónak tartja, mert tapasztalata szerint mindenütt és mindenkor, a protestánsoknál éppúgy mint a zsidóknál, vallási érdekek is bele szoktak játszani a politikába, miért kelljen ezt tehát csupán a katolikusoktól rossz néven venni? A felekezeti izgatás természetéről, a magyar katolicizmusról s nevezetesen a kath. papság hazafiságáról mondott szavai annál nagyobb súlylyal bíruak, mert Pázmány európai látókörű férfiú s egyuttal protestáns, ha az 1848-ki Pázmány Dénesnek, ki akkor a nagy jelentőségű XX. t.-c.-nek előadója volt. Sok liberális tanulhatna ebből a beszédből, miként kelljen humánusan viselkedni a más nézetűekkel szemben. Az érdekes és tanulságos részlet ez:

„Kenytelen vagyok még egy dologra rátérni, a mely ebben az új javaslatban előfordul. Azt látom, hogy ebben új szakaszok vannak a felekezeti izgatások ellen. En egészen őszintén szólva, ezt a szakaszt teljesen feleslegesnek tartom, nem is találkoztam a világ semmiféle választási törvényében azzal, hogy abban provideálva legyen a

felekezeti izgatásokról, mert ezek meghatározhatatlan dolgok. Azt, hogy hol kezdődik és hol végződik a felekezeti izgatás, még nehezebb meghatározni, mint azt, hogy hol kezdődik és hol végződik a politikai izgatás. Ezek reakcionárius idők hagyományai. Mindenki tudja, hogy a Napoleonok beiktattak a büntető kodexbe egy szakaszt, mely abból állott, hogy: „excitation au mépris et à la condamnation du gouvernement” és Napoleon valamint III Napoleon ezen szakasz alapján sok embert zárt el, mert hogy mi az izgatás, annak kritériumát, ténybeli bizonyítását a legtöbb esetben előállítani nem lehet.

Ez tehát felesleges, mert ha mi azt mondjuk a törvényben, hogy az állam egysége, az állam nemzeti jellege ellen izgatni nem szabad; és ha azt mondjuk, hogy senki közbüntettetre ne izgathasson: ezt elfogadom a választási törvényben, mint büntetendő cselekményt. De a szellemi kapacitációnak más okát nem fogadhatom el, mert szellemileg kapacitálni valakit, meg nem engedett eszközökkel — ezt úgy értem, tulmenne azon a jogon, mely a szellemi kapacitációban rejlik — mindaddig, míg az nem fenyegetés, erőszak, míg az bizonyos dolgok elvonásával, megtagadásával, vagy kiadásával nem jár, az nem veszélyes izgatás.

Eötvös Károly: A templomban!

Pázmány Dénes: Bocsánatot kérek, Eötvös Károly t. képviselőtársam azt mondja: a templomban.

Minden vallásfelekezet a maga templomában bizonyos politikai jogokat hirtet és azon jogokat védi. Emlékszem arra, — hogy felhozzak egy példát ad hominem — midőn t barátom, Eötvös Károly Sárospatakra kiküldött, hogy ott egy választáson részt vegyek s leveleket adott nekem az ottani orthodox felekezetekhez. En azon levelet mindenhol a templomban, a zsinagógában olvastam fel, (Derültég balfele!) sőt az egyikben még kényszerítettek, hogy levelem a cipőmet és úgy menjek be (Elenk derültég a bal- és szélső-balfoldalón.) Az igaz, hogy ennek nem volt eredménye, mert ugyanakkor felolvastak (!) Schweiger Márton és Reich urak leveleit, és azok, úgy láttam, a zsidóknál mégis nagyobb befolyással bírtak, mint én, (Derültég.) mert az összes négy izraelita felekezet közül Satoralja-Ujhelyen egyetlen sem szavazott oda, hová Eötvös Károly akarta, hogy szavazzon.

Bizonyos vallási érdekek tehát mindenhol bejátszanak a politikába, azokat semmiféle törvénnyel kiküszöbölni nem lehet. A most lefolyt választások alatt hallottam egy protestáns esperest, ki a templom előtt híveinek azt mondta, hogy ha ők nem szavaznak a kormánypártra, akkor megint úgy járnak, mint I. Lipót idejében, elveszik a protestánsoktól a templomokat és a katolicizmus kiűldözi őket. Vannak és lesznek mindig, akárkik ellen hozunk törvényt és akárhánnyat zárunk el, fanatikus vallási rajongók minden felekezetben s ki nem küszöbölhető bizonyos vallási köröknek befolyása a politikára. Az ilyen ad hoc törvények, melyek bizonyos viszonyokra vannak csinálva az ilyen okkasionális törvények eredményei igen rosszak. (Igaz! Ugy van! balfelől.)

### Időjósítás a köznépnél.

— Csevegés. —

A köznép böleselme a mindennapi időjárásra bizonyos szabályokkal bír, melyekre nagy szüksége is van, mert hisz a szegény embernek, különösen a földmivelőnek gyakran egész napi bére függ a tornyosuló fellegetől. Ne csodáljuk és ne mosolyogjuk meg tehát, ha az egyszerű néppel társalognva azokat a naiv megjegyzéseket halljuk az időjárásról, melyeket a művelt tónus szelenteleneknek bélyegez. Nekik ez életkérdés, mely eszmekörüknek s gondolataiknak legsarkalatosabb tárgya.

A butorok ropogása tudva van, hogy esőre magyaráztatik, szintugy a korom lehullása is a kürtőben, vagy a lámpaláng hirtelen lobogása. Ha a levegő csapadékkal van tele, ajtó és ablak nehezebben zárható, s a falak nedveseknek látszanak. Sokan azt is vizsgálat tárgyává teszik, hogyan ég a tűz a kályhában; ha vigan pattog, akkor az fagyának s derült időnek a jele, ha pedig füstöl s nehezen ég, minden bizonynyal eső várható. Ha a láng egyenletesen és fölfelé ég, ezt száraz időre magyarázzák, ellenben ha a gyertya egyenetlenül ég, s a szén több hamut

hagy hátra, mint máskor, mindkettő szeles időjárásra mutat. Esőt várnak akkor is, ha a füst nem száll fölfelé, vagy ha füstöl a gyertya s a lámpabel; tüzet fog a korom a kéményben.

Ha hur lepattan a hangszerről, ha az emésztők szagosabbak, mint máskor, ez mind eső jele. Borzongás és fázás sokszor, még mielőtt a thermometer változást mutatna, időváltozásra enged következtetni, a mi érthető a légkörben felhalmozódó nedvességéből. Mint időjósok nagy szerepet játszanak a köznépnél a köszvényes fájdalmak, melyekről öregeink annyit tudnak panaszkodni, s melyek rendszeren élénkebbek nedves időjárás közeledtével. Eltört és begyógyult tagok fájása is biztos mutatója a közelgő esős időnek, vagy fagyának.

Az állatok között a tücsök bir első sorban időjósító képességgel és a zöld beka. De ha az egerek nagyon mozgolódnak, akkor is változás áll be az időben. Különösen ha az egerek napnyugta után előjönnek lyukaikból, akkor az idő szepre fordul. Esőre áll az idő, ha a patkányok nyugtalanok, vagy ha a pókok nagyobb számmal jönnek elő rejtekeikből. Időpróféták a legyek is, melyek meleg helyekre gyűlnek hideg és nedves idő közeledtével és nagyon alkalmatlankodnak az embereknek. Néha vihar előtt a levegő

alatt jöttünk haza s hogy maga ilyen közel állt hozzám, ismét hirbe hoznak magával.

— S olyan nagy baj volna az?

— Legalább is nem szeretnem.

— Emlékszik Elza, hogy féltem, mikor megkértem a kezét? S aztán mikor megkaptam, nem cseréltem volna senkivel a világon. Egy semmisen összevesztünk s aztán vége lett mindennek. Most meg jobban félek.

— Az én szemrehányásaim félemlítették meg? Ne féljen nem teszek önnek többet szemrehányást.

— Megérdemeltem azokat s mint alázatos rabszolgája, megcsókolom értük a kezét. Hanem mástól telek én.

— Fogalmam sincs mitől?

— Hogy nem kapok-e kosarat.

— Hogyan?

— Elza hallgasson meg. Nekem birnom kell magát. Eljártszottam kegyét, de ismét ki fogom azt vivni. Mondja, akar a feleségem lenni? Nem ad kosarat?

— Denes!

— Elza!

... S a leány egy sikolytással Fekete nyakába borult s ott a kocsisok előtt kétszer megcsókolta az arcát ... Gramling Kornél.

En nem akarnám azt, hogy Magyarországon a felszínre került vallási küzdelmet még azzal is tetézzük, hogy törvénybe iktassuk bizonyos vallásfelekezeteknek vagy azok egyéneinek igazgatásait és behozzuk a vallást a politikai küzdelembe. Méltó tassel nekem a t. referens ur megmondani, hol van kerek Európában törvény, melyben ehhez hasonló foglaltatik? En Angliában jelen voltam az istentagadó Bradlaugh két választásán. Ott a világ minden felekezetének tagja jelen volt nemcsak a katolikus, de a protestáns, quaker, buddhista s mindenféle vallásfelekezet papjával találkoztam, kik ornátusban prédikáltak a választásról. De az angolok ezért nem hoztak külön törvényt En nem akarom az országot ilyen törvények által tagoltatni és szétszaggatni. En ke- reken kimondom, mint protestáns ember:

*Magyarországon a katholicizmus segélyére, a világ katholicizmusának jóvoltára számítok. Mert az a harc, a mely itt dúl, nemzetiségünk fenléte és államiságunk ellen, nagyon nehezre fog tétetni, ha mi oly jelenséget fogunk magunk előtt látni, mint a katholicizmus univerzuma. (Helyeslés bal-felől.) En Magyarországon, a merre jártam a nemzetiségek közt, sehol sem láttam, hogy a római katolikusok ne lettek volna jó magyarok és ne fogadták volna el a magyar nemzeti állam eszméjét és ne lettek volna ennek apostolai. A mikor fenn voltam Nyitraiban, láttam azokat a tótokat éppen az egyház emberei által vezetve, és sehol nemzet- ellenes szót, a magyarság ellen egy kukkot sem hallottam. (Köszönettel vesszük az erről szóló bizonyítványt. Szerk.) Ugyanezt mondhatom Vas- megyéről, hol 100.000-nyi nemetség közt a ka- tholikus papság egyik legkiválóbb oszlopa a ma- gyarságnak.*

Mikor nekünk igen sok felekezetünk van, a mely nyíltan, egyházi szervezetében, sőt törvény- adta egyházi autonómiájának segítségével haza- elenes irányt követ és azt nyíltan felszínre hozza, akkor én ilyen apró dolgokat, hogy egy káplán vagy egy magáról megfelekezett pap beleviszi a politikába egyházát és vallását, figyelembe nem veszek és ilyen általános, a vallásfelekezetek és azoknak klérusa ellen irányuló törvényt elfogadni nem fogok. (Helyeslés a bal és a szelsőbaloldalon.) Éppen mint protestáns ember azon áramlathoz, a mely most Magyarországon fellép és azt hiszi, hogy a protestantizmus egyedüli megvédője a magyarságnak és a szabadságságnak s a mely az én ka- tholikus polgártársaimat kiküszöböli, hozzájárulni soha sem fogok.

Magyarországon egy rémitő küzdelem előtt állunk, mely meg fog indulni nemsokára, a mely nemcsak hazánkra, de különösen Európának ke- leti részére fog kihatni. Ebben én gyengíteni Magyarországot nem akarom, hanem a magyarság minden tényezőjét ide akarom hozni s nem meg- lazítani azt a köteléket, a mely minden embert valláskülönbség nélkül kell, hogy ehhez a hazá- hoz fűzze. (Helyeslés balfelől.)

Oly tiszta, hogy a szem oly tárgyakat különböz- tethet meg, melyeket máskor nem lát. Ilyenkor néha hangok is hallhatók a messze távolból. Ha a fül megcsendül, ez is az idő változásának a jele.

Ismeretesek azok a kicsiny házikók is, melyekből egy barát ugrik elő nedves idő beállta- val. Ezekben a sodort húr az, amire az idővál- tozás befolyással van, s mely nedves időben ki- tágu, szárazban pedig összezsugorodik.

Szóval a köznép naiv eszmekörének köszön- hetjük annak az időjóslati bölcsesletnek nagy ré- szét, mely annyira ismeretes a mindennapi életben.

Honfi.

### Sziporkák.

**Borzasztó.** A vigéct már hatodszor dobják ki egy helyről. Borszusan kiált fel:

— Hogy meg nem unják!

\*

**Óhaj.** Apa: Megint megbuktál? Ugyancsak hasztalan hallgattad a sok drága professzort! Visszakérhetné a tandíjat.

Jogász: Oh, csak adnak!

\*

**Bók.** — Nagysád olyan, mint a frissen esett hó, vagy talán nem is esett még.

### Zobor ünnepe.

Igazi, valóságos, lélekemelő ünnep volt ez! Nem tudja az ember megmondani, mért van az, hogy a szív, ha Isten dicsőségéért buzgólkodó egyéneket, a közjóért való lelkesedést látunk, önkénytelenül nemesebb érzelmekkel telik be megilletődve. — A zobori közbirtokosság elén úgy is mint pihenést nem ismerő buzditót, úgy is mint fáradhatlan munkást láttunk a közjóért évek sora óta egy férfit serénykedni, kinek minden irányra kiterjedő gondolai, százfélé ágazó akadémikus, szeges munkája mellett Zobor- hegy aegisére, a dombon emelkedő kisdéd kápolnára is fordult figyelme. Ez a lelkes férfi — különben is tudná mindenki — Markovics Já- nos, a kis-szemináriumnak érdemes igazgatója. — A szerény kápolnába vasárnaponként ajtatos- kodni járó közönség, a számára mindannyiszor misét örömmel szolgáló férfi jóakaratóban és lelkesedésében mindjobban összeforrtak s a kis templomnak oltára, s egyéb részei, egyházi kész- letekben és díszítésekben szemlátomást gyara- podni kezdtek.

De a kis-szeminárium igazgató evvel még meg nem elégedett. Mással is kopogtatott: — és ime a zobori kápolna a megyés püspök úr ő méltóságának kegyességéből most már díszesen kifestve és renoválva hirdeti Isten dicsőségét és hívogatja a kipusztult szőlők közt a hivatet, hogy jöjjenek imádkozni Zobor-hegy megújho- dásáért. — Az újja született kápolna megáldá- sának ünnepe folyt le mult vasárnap, a mult hónap utolsó napján. Zobor közbirtokossága Venczell Ferenc nagyprépost úr ő méltóságát kérte fel a szertartás elvégzésére, a mely több pap- nak segédkezése mellett, a növendékpapság enekétől kísérve 9 óra tájban vette kezdetét. A kápolnában előre összegyűlt közbirtokossági fényes közönséget nagyban gyarapította a szó- kásos évi kormenethez hívó sokasága, mely- nek befogadására jókora templom sem lett volna elegendő. — Menyire bámult mindenki, a ki ez alkalommal először volt egy év óta a dom- bos kápolna környékén, hogy mily feltűnő mó- don változott meg annak tájéka is. Az előbb köves, kavicsos, egyenetlen felületű kopár domb, kanyarodó utakkal szegélyezett, sikos, izlésesen beültetett sétatérre alakult. Metzger Ede úrnak, a zobori közbirtokosság jelenlegi elnökének ne- vét, ha más érdemeitől eltekintünk is, ezen té- ren tanusított, páratlan aldozatkészségéért Zobor- hegy hálás nemtől feledhetlenül fogják árnyas lige- teikben dicsőíteni, mert ő alakította át e dombot.

A szívemelő szertartás, melyet Szmda Kálmán úrnak alkalmi szent-beszéde vezetett be, 1/2 11 felé érte befejezését.

Ekkor ő méltósága a nprépost úr kíséreté- vel egyetemben özv. Belák Jánosnak Belák József karkáplán úr édes anyjának közeli haj- lékát szerencsételte látogatásával, a hol őt ba- rátságos reggeli várta. Ide jött a zobori közbir- tokosság több tagu küldöttsége is, melynek ve- zetője, Metzger Ede úr szép szavakkal mondott köszönetet ő méltóságának, hogy a körülmé- nyekhez képest fáradságos funkciót elvállalni kegyes volt.

És most már ott áll Zobor-hegy lejtőjének emelkedésén a megújult kápolna, hogy környé- kére áldást harmatozzon, hogy védje azt csengő harangja szavával elemi csapásoktól, hogy az égboltozat szívárványát helyettesítse Zobor-hegy történetének jövődő századaiban.

T.

### A városi pénzkezeléshez.

A közönség tájékoztatására vettük a kö- vetkező közleményt:

Nyitraváros 1894. évi számadásának vizs- gálatánál a következő nehézmények tétettek:

Kiadás 7 cim 72 tételénél házi szegények segé- lyezésére költségvetésileg felvett 800 frt összeg helyett 1433 frt 86 kr lett kiadva. Tekintve, hogy a tényleg kiadott összeg tetemesen felül- haladja az előirányzott összeget, és hogy ezen kiadások legnagyobb részben számvevői véle- mény nélkül eszközöltettek, mi által e cimből kiadott összegek pontos nyilvántartása lehetet- lenné válik; tekintve továbbá, hogy a városi szegények segélyezése címén más rovatból amugy is nagyobb összeggel járul, utasítsák a város tanácsa, hogy jövőre ezen cimből kiadásokat csakis számvevői vélemény alapján a költségve- tés keretében eszközöljön, mert jövőre az előre be nem jelentett nagyobb túlkadások el nem fogadtatnak és az utalványozó közeg terhére fognak rovatni.

Utasítsák a városi tanács, hogy a kiadás 9. cime 76 tétele alatt a polgármesternek és városi tanácsnoknak utazási költségekre utólagos elszámolás kötelezettsége mellett kiutalványozott 70 illetve 30 frt előlegeknek szabályszerű elszá- molását a vármegye alispánjának 8 nap alatt mutassa be. Mivel ezen előlegek a számadás során elszámolva nem lettek.

A kiadás 77. tétele alatt a város főkapitányának tojónszállítási költségekre előlegezett összegek elszámolása hiányos, amennyiben az általa az év végén beterjesztett számadás szer- rint mutatkozó pénzmaradvány nem szállítottat- ta be a pénztárba, hanem az a főkapitányságnál hagyott. Utasítandó a város tanácsa, hogy jövőre ezen elszámolásból kifolyólag esetleg mu- tatkozó készpénzmaradvány mindenkor a pénz- tárba beszállítottassék.

A számadás vizsgálata során tapasztaltatott továbbá, hogy a házilagos munkára felfogadott napszámosok béreit legtöbb esetben a városi gazda vette fel és a bérek kiosztását igazoló napszámosok által nyugtázott napibér-igazok a számadáshoz csatolva nem lett. Utasítandó a város tanácsa, hogy jövőre a napszámosok bé- rért a városi gazda által összeállítandó napi bér- jegyzék mellett számvevői vélemény és utalvány alapján az egyes munkásoknak a pénztár fizesse ki. Végül utasítsák a városi tanács, hogy az egyes kiküldetések alkalmából kiutalványozott utiköltségekre vonatkozó határozatok mindenkor a számadáshoz csatoltassanak.

x.

### Meghívó a chinoráni népgyűlésre.

Az a felvidék, mely addig, míg szó nél- kül engedte magát a liberálisok járszalagán vezetett, áldott és derék nép vala, s a mely ma — mert már a saját lábain kezd járni és éppen ezért gyors léptekkel siet a nép- párt zászlaja alá — a liberálisok előtt csupa együgyű, reakcionárius emberekből áll, újra meg újra, fényesebb és fényesebb módon ki- ván tanuságot tenni erős hitéről és szeplőte- len hazafiasságáról, miért is a kies fekvésű Chinorában f. évi június 14-én d. u. 2 óra- kor a templom-téren nagy politikai népgyű- jést tart, melynek tárgysorozata a következő:

1. Elnöki megnyitó. Tartja Zmeskál Zoltán nagybirtokos.
2. Milyen az az „új rend”? Tartja Hav- liesek Vince pozsonyi plebános.
3. Miért éljen a néppárt? Tartja Va- czulik Vince ügyvéd.
4. Milyen ma a nép sorsa? Tartja dr. Zelenyák János orsz. képviselő.
5. Elnöki zárszó.

Jöjjen tehát egész Nyitramegye, de még a szomszédos megyék is, hadd lássák a sza- badelvűek, hogy nem csupán övé az ország, a hatalom és dicsőség!

Chinorában, 1896. június 2.

A rendezőség.

## Ujdonságok.

**Kinevezés.** A közlekedésügyi m. kir. miniszter *Kakas István* érsekújvári táviró és postafőnököt posta s táviró-főtisztte, *Martinez Józsefet* pedig, ki huzamos ideig működött ott, segédellenőrré léptette elő.

**Eljegyzés.** *Koroda Mariska* kisasszonyt, néhai *Koroda Pál* ügyvéd leányát Garam-Ujfalu eljegyezte *Karabán Károly* Szekesfejervárott alomázó 12. sz. dzsidás-ezredbeli kapitány.

**A főegyházmege személyzetéből.** *Moravék Boltizsár* nagysurányi káplán és *Biringer János* somorjai káplán kölcsönösen áthelyeztettek. — *Roszbory János* báhonyi plebános és a bazini kerület alesperese meghalt életének 73-ik évében. — *Gabriely János* nyergesujfalusi plebános és az esztergomi kerület alesperese meghalt 64 éves korában. Helyébe *Glatz József* főrealisk. hittanár küldetett Budapestről. — *Praznoszky Mihály* kiérd. esp-plebános adminisztrátori minőségben Báhonyra küldetett.

**A városi tanács** részéről felkéretnek a háztulajdonos urak, miszerint a folyó hó 8-án tartandó nagy nemzeti ünnepünk alkalmából házaikat fellobogózní szíveskedjenek.

**Közigazgatási bizottság.** Nyitra vármegye közigazgatási bizottsága f. e. június hó 16-án tartja rendes havi ülést.

**Üdvözlő távirat Pázmándynak.** A nyitrai papságból többen szerdai beszéde alkalmából a következő táviratot küldték Pázmándynak:

Nyitra jún. 5.

Pázmándy Dénes országgyűlési képviselőnek  
Budapesten.

A kuriai bíraskodásról mondott, s annak kapcsán a katolicizmust, s a magyar kath. papság hazafiságát méltató szerdai szép beszédeért fogadja forro hazafias köszönetünket. Európai látóköre, nagy tapasztalata, a felekezeti kérdés jelentőségének mely ismerete, valamint nagy műveltségével járó humanus erzése képesítette Nagyságodat arra, hogy a botorul üldözött katolicizmusnak igazságot szolgáltatson. A feldult béke helyreállítás érdekében adjon Isten a hazának Nagyságodhoz hasonló gondolkodása sok hazafit. Rólunk nyitraiakról való szives megemlékezéseért külön is fogadja köszönetünket.

**A nyitrai kath. nyilvános polg. leányiskola** az 1895/6. tanévben a következő sorrend szerint ejti meg évről-évre vizsgálatait. Június hó 18-án hittani vizsga a délelőtti órákban. A többi tantárgyból az intézet jún. 19-én délelőtt a IV-ik, d. u. a II-ik; 20-án d. e. a III-ik, d. u. az I-ső; folytatolag 20-én d. e. a IV-ik, d. u. a III-ik, 27-én d. e. a II-ik, s d. u. az I-ső osztályokban tartja vizsgálatait a kézi munkáknak az óvoda helyiségeiben rendezendő kiállítás mellett. Jún. 28-án az évi értesítőknak, s bizonyítványoknak kiosztásával kapcsolatban lesz az évről-évre ünnepélyes Te Deum. A u. e. közönséget s főleg a t. szülőket hivatalos tisztelettel becses megjelenésre kéri az igazgatóság.

**Osztályvizsgák.** A nyitrai kath. elemi iskolákban e heten tartatik meg az évről-évre vizsgálat. **Füvésztályok.** Jún. 9. délelőtt IV. oszt., délután I. b) és II. b) osztály. Június 10-én délelőtt III. oszt., délután I. a) és II. a) osztály. Június 11-én délelőtt V. osztály. — **Leányosztályok.** Június 11. délután I. b) osztály. Június 12. délelőtt III. b) osztály és óvoda, délután II. osztály. Június 13. délelőtt I. a) és III. a) osztály, délután IV. osztály. A vizsgák délelőtt 8 órakor, délután pedig 2 órakor veszik kezdetüket.

**A helybeli magán polgári fiu- és leányiskolában** 10-én a hittani vizsgálatok tartatnak, a többi tárgyakból 11 és 12-én, 13-án d. u. 3 órakor évről-évre ünnepély.

**A nyitrai megyei gazd. egyesület** igazgató-választmánya f. hó 3-án Emődy József elnököle alatt a városház nagytermében látogatott ülést tartott. 28-án vettek részt, nagyrészt vidéki tagok, ami meleg érdeklődésről tanuskodik. Elsőnek tárgyaltak a földmiv. miniszter leiratát, melyben gróf Forgách Károly és társainak panaszára a május 1-én megtartott tisztújító közgyűlés jegyzőkönyvének felterjesztését kéri. Tehát a

tisztújító gyűlés, melyről annak idején írtunk, mégis csak begyében van az alispánnak és annak a bizonyos szivtnek s ezért még Forgách grófot is, aki sem azon a gyűlésen, sem a gazd. egyesület ülésein egyáltalán részt venni nem szokott, felhasználják cégérül a miniszter előtti denunciacióra. Egy valamirevaló egyesületünk van az egész megyében s azt is irigylik, hogy még nem cipőtisztító. A választmány hosszabb eszmecsere után Mérey L. abbeli indítványához járult, kéressék fel a miniszter a panaszlevél elküldésére, hogy az egyesület tudja, miről panaszoznak s aztán küldöttsegileg fogják a jegyzőkönyvet felvinni a miniszternek. — A IV. országos gazdakongresszuson a választmány s akik hozzá csatlakoznak, lehetőleg nagy számban fog résztvenni. — Kubinyi E. penztáros indítványára Abonyi tanárnak, ki telen itt a gazdasági tanfolyamot nagy sikerrel vezette, 100 frt jutalmat és jegyzőkönyvi elismerést szavazott a választmány. — Az *árpa-vásárt* illetőleg, miután azt itt Nyitra bizonyos kereskedelmi elemek tavaly teljesen tönkretették, a titkár indítványára azt határozták, hogy az idén *Pöstyénben* tartatik. — Az egyesület Budapesten a gyümölcskiállításra lehetőleg nagy kollekcióval jelenik meg. — A trencsényi cukorgyár-társaság abbeli felszólítására, hogy az aláírási ívet küldjék már vissza, határozatott, hogy előbb kérdést intéz az egyesület a társasághoz a május 16-ig elért eredményre vonatkozólag, mert az aláírási feltételek súlyosak. — Titkár indítványozta, hogy gazdákat minél nagyobb számban vigyenek a kiállításra. Ez irányban az egyesület mozgalmat indít. — Az ülés szokott komolysággal tárgyalta le a napirendet; feltűnt, hogy a hivatalos körből csak Markhot Gyula vett részt, az is csak addig, míg a miniszteri leiratot tárgyalták. Nem jól van az így.

**A lista.** Városunk választóinak névjegyzékét dr. Jauits Imre állította össze Pettkes Géza és egy irnok segítségével. Pettkes a B-tablétát kezelte, ahol az adóhátralékosok nevei találhatóak, az irnok pedig diktálás után írta a neveket. Ha majd júliusban kiállítják a névsort, mindenki meggyőződhetik, méltó párja-e a tavalyinak, midőn hasonló házi kezelés mellett 187 adóhátralékos felvettek, s ahány tisztos iparost kihagytak, annyi „kereskedőt” vettek be a párca legesetebb zu gaiból. Ugy halljuk, hogy a helybeli szabadelvű part vezére Arpási már is kifejezte magas megelégedését Janitsnak a sikerült lista felett, a melyben, hogy az ismert legnagyobb adóhátralékos *ár* számos társával ismét ben van, több mint bizonyos.

**Elkényeztetett szegények.** Varga Mihály a „koldus”-ról írt művében azt a furcsa, de jellemző állítást kockáztatja, hogy sz. István király volt az első, aki elkényeztette — a koldusokat. Határtalan jótékonságának reflektál, melylyel némelyek visszaelhettek. Éppen olyan, mint az elkényeztetett koldus, a jótéteményt *követelő* szegény, aki egyuttal hálát nem ismer. A káptalanoknál kezelnek kegyes alapítványokat, melyeket egy-egy jótévő, ahelyett hogy modern módon ellumpolta volna pénzéért, meghatározott jó célra tett, hogy takarékoságának még a késő ivadékok is vegyék hasznát. Ezeknek az alapítványoknak a kezelői sokat tudnának beszélni az emberek — hálátlanságáról. Kik szoktak kérni segélyt? Ugy vesszük észre, legkevésébszer az igazi szegények, mert ezek szerények. Kik köszönnek meg legtrikábban? Akik a segélyben részesülnek. Igen sok ezek közül az egyházi vagyon ellenségei között szerepel. A kutya csokolja jótévőjének a kezét, az emberi bestia nyelvet öltöget jótévőjére. Ez mindennapi tapasztalat. A minap X. alföldi városban lakó adótárnok folyamodott egyik káptalanhoz segélyért. Visszautasítás helyett kapott 2 frtot. Egy pár nap mulva visszaküldi a pénzt azon megjegyzéssel, hogy egy káptalantól többet *várt* volna. Egy fővárosi hírlapíró kér segélyt, mert munkája mellett alig tud megélni. A káptalan mint szellemi munkásnak küld 50 frtot. Az meg visszaf, hogy többet *várt* volna, de reméli, hogy ezentul évenként kap legalább 100

frtot, azért erre az évre küldjenek még 50 frtot. Így az ismeretlen emberek; s hol van az a száz és száz más ilyenemű folyamodvány, mely az ilyen testülethez havonkiut érkezik? Hogy milyen a világ, csak annak van arról fogalma, aki évről-évre figyel az ilyen esetekre. Akik tudják, azok meg hallgatnak; mert mindezt megszokták.

**A nyitrai sörgyár** f. évi május hó 31-én csapaverési ünnepet rendezett, melyre körülbelül 400 vendég volt hivatalos. El is jött, a ki csak szerit tehetette, mert az volt a nyitrai sörnek hivatalos bemutatója. Az árpa csirázására szolgáló földalatti óriási teremben voltak az asztalok terítve. Maga a boltozott terem alacsony ugyan, alig 7—8 láb magas, de elég világos, s olyan tágas, hogy abban ezer bankettező is pompásan elférne. Szabadelvű monstre bankettek rendezésére ajánlható, mert nagyon rossz az akusztikája, s azért egyszerre akár ötven szónok is dicsőíthetné a kormányt, sőt a bankettezők minden feszesség s tartózkodás nélkül, akár agyondicsérhetnék is egymást. A bemutatott sör nagyon jó, s a mellett olcsó. A vendégeknek az asztalokon már előre elhelyezett vegyes felszert és sajtra nagyon izlett a valódi nyitrai árpale. Toszt nem volt, csak a polgármester próbált beszélni, de alig 3—4 lépésnyire hallatszott el a hangja. A hangulat nagyon emlékedett volt, a miben talán a tósztozás elmaradásának is volt része. A nyitraiak színe-java volt ott. A megye a főispántól kezdve lefelé, kir. törvényszék, kir. pénzügyigazgatóság s más hatóságok tisztikara, ügyvédek, katonák, kereskedők, iparosok mind voltak képviselve, a papság közül vagy 5—6-an. Tény az, hogy a sör osztatlan tetszésben részesült. A sör barnább és nagyobb maláta taralmu, mint pilseni, de különösen olcsósága mellett szép jövőt jósolunk neki. Nyitra most már a legtöbb vendéglőben mérik, és pedig a szalon-sört nagy pohárral 10—11, kis pohárral 7 krajcárral, s az ászok sört nagy pohárral 8, kis pohárral 5 krajcárral. Palack-sört még nem árulnak, de augusztusban már az is forgalomba kerül.

### Nyitra vármegye monográfiája.

Vármegyénk leírására a kitűzött határidő 1898. július hó 1. Megírásával Dr. Sziklay János, mint a „Magyarország vármegyéi és városai” szerkesztője lett megbízva. A monográfia tartalma és egyes részei a következőleg lettek megállapítva: 1. A főtörténelmi rész, a mely a vármegye kultur történetét, a magyar hódítás korát, a vmegye közérdekű eseményeit és belső életét tartalmazza. Irja Dedek Crescenc Lajos. 2. Történelmi rész, két külön fejezetben, Fraknoi Vilmos és Thaly Kálmántól. 3. Geológiai rész. 4. Természettudományi rész. 5. A vármegye mezőgazdasági viszonyainak története és ismertetése. 6. Néprajzi rész. 7. Ipar és kereskedelem története és jelenkori állapota. 8. Vasuti ügy. 9. Posta és táviró. 10. Közegészség ügy. 11. Társadalmi és egyesületi élet és törvénykezés. 12. Közoktatás. 13. Irodalom és képzőművészet. 14. Vízszabályozás és egyéb itt fel nem soroltak.

**A kovarci r. k. népiskolában** ez idén megtartott zárvizsga alkalmával megjelent Wagner Sándor ottani nagybirtokos é-kegyur is, ki — mint lapunknak jelentik — a tanügyet igazán szívén hordja, mert nemcsak, hogy az ottani óvodás gyermekeket úgy ő, mint neje évente többször pénzzel és ruhával megajándékozott, hanem az elemi népiskolát is szép falu órával és szükséges tanszerekkel is ellátta. Ez idei zárvizsga alkalmával pedig 15 frtot osztott szét. Képzeltető, milyen nagy öröm sugárzott az amúgy is szegénysorsu gyermekek arcán.

**Dr. Ferenczy József** miniszteri kiküldött, az érsekújvári elemi iskola összes osztályait megvizsgálta, s igen dicsőreleg nyilatkozott felőlök. Mint beszédéből ellettk az ő jövetelének azonban más célja is volt, ugyanis a közeledő képviselő-választás alkalmával, kormánypárti programmal szándékozik föllépni. Az érsekújvári kis nebulók egyhangulag elhatározták, hogy csakugyan Ferenczy urra fognak szavazni, de csakis ők.

**Az érsekújvári kath. főgimnázium** 1896. évi június hó 10-én délelőtt milleni ünnepélyt rendez, délután pedig a városi berekben tavaszi mulatságot. Társas ebéd d. u. 1 órakor. Felülfizetések a szegény tanulók javára köszönettel fogadtatnak.

**Koronázási ajándék.** Oroszországban most folynak a fényes koronázási ünepelek. A despota cár nem ugyan az alkotmány megadásával, de avval kedveskedett népének, hogy a föld adóját felére leszállította.

**A kiszucaujhelyi kath. kör f. évi** június hó 24-én egy a városhoz igen közel fekvő hegylejtőn táncmulatsággal egybekötött juniálist tart. Belépő díj személyenkint 60 kr. Igen kedvezőtlen időjárás esetén a mulatság a következő hét ugyanazon napjára halasztatik el.

**Gyászmise Károly Lajos főhercegért.** Május hó 27-én gyász-isteniszteletre gyűltek össze *Vágsellye* lakosai az elhunyt Károly Lajos főherceg, mint a község s templom patrónus családjának egyik tagjáért. A templom gyáspompát öltött, a gyászfátyollal bevont koronákkal, virágokkal és koszorúkkal feldíszített ravatalt 50 gyertyafény világa emelé. Az isteni tisztelen megjelentek a kath. alapítványi tisztviselők, a kir. járásbíró, a község előjárósága, a népiskola növendékei, az intelligencia számos férfi és nőtagja és a róm. kath. hívők. A szent misét Hojszik Imre segédlelkész mutatta be a Mindenhatóknak, a többi gyászszertartást pedig Mahács Sándor plebánus végezte, ki gyengelkedése miatt a misét nem mondhatta. Az örök világgosszág fényeskedjek az elhunyt főhercegnek!

**Új vasutervezet a megyében.** Baró Radvánszky Géza cs. és kir. kamarás és gróf Zay Imre földbirtokosnak, mint érdektársaknak a m. kir. államvasutak *Bossány* állomásától Chínorán, Nadlány, Nagy- és Kis-Sztrice, Ribény, Alsó-Nastie, Baán, Alsó- és Felső-Ozor, Szvinna, Jasztrabje, K. Mitic, Barát-Lehota, Szoblahó, Hámri, Turna, Bella, Biskupic községek és Trencsén város érintésével a m. kir. államvasutak Trencsén állomásáig és ezen vasutak „Tepla-Trencsén-Teplie” állomásától Trencsén-Teplieig vezetendő h. é. gőzmozdonyu vasutonalra a miniszter az előmunkálati engedélyt egy évre megadta. — E szerint megyénkben most három vasutervezetre engedtek előmunkálatot. Egyet Zsámbokrétéről Kis-Tapolcsány felé, egyet Privigyetől Zúiováraljaig és végre a fentnevezett irányt.

**A „lynch justice”.** Amerikában szokott történni, hogy a nép a gyilkoson, a gyújtogatón s hasonlók elvtársakon nyomban szokott igazságot venni, felakasztja vagy egyszerűen agyonveri. Ehhez hasonló esetet hallottunk multkor elbeszélni az őszi megyebizottsági tagválasztások alkalmából. Egyik nyitramegyei községben szemetszuró furesa választás történt, aminőről csak nyitramegyei embernek lehet fogalma. A szolgabíró egyuttal a választás elnöke és egyik tagjelölt a rengeteg tulnyomó ellenzéki többség ellenére mégis csak a saját és társának nevét húzta ki az urnából. Ő lett a győztes. A közönség bámult az eredményen s amerikaiusan határozott, mint a szolgabírónak hazamenetelekor kiderült. A szolgabíró, mintha előre sejtette volna a veszedelmet, egyik ellenzéki előkelő férfit kért fel, jöjjön vele kocsin haza. Az szives ember letéte megtette, bár különösnek tetszett neki a szolgabíró kérelme. Amint este hazahajtatnak, a szomszéd község melletti erdőből egyszerre tíz férfi bukkan elő s rárivall a kocsisra, álljon meg. Hogy mit szándékoztak tenni, kétséges alig lehet, ámbar amint a szolgabíró mellett meglátták az ismert ellenzéki férfit, tetették magokat, hogy tréfálnak s eltávoztak. — A nép elkeseredése nagy mérveket ölt. Ezt lehet és kell is kárhóztatni, ha tiltott cselekedetekre ragadja, de aki látja a visszaéléseket, melyek erre felé most is a választók összejárásiánál a 1/4 telek körül s a választásoknál a jog megtagadása körül történnek, és történnek folyton, míg külföldön kiterjesztik a jogot, az megérti ennek a hangulatnak a természetes voltát.

**Hittérítők Trencsénmegyében.** Rövid idő alatt háromhelyen tartott missió: Szoblahón, Dubodjelen és Missenben. Két bécsi lazarista atya: Beran József és Bátor József hirdette a híveknek az Isten ígétjét. Teljes elismerés illesse az illető községek buzgó plebánosait,

kik nyájuk lelki üdvét szemek előtt tartva, meghívták a két neves egyházi népszónokot, hogy a mai hitközömbös világban a hívek szívébe csepegtessék a vallásosság magvait; melyek hogy termékeny talajra hullottak, annak tanúsága azon mély vallásos áhitat, mely a hívők lelkiületén jelentkezik. A sz. missiók óta mintha kicserélték volna a lakosokat, oly hithű katolikusok lettek. Midőn a hittérítő atyák bucsu-beszédet tartottak a híveknek, a tengernyi sokaság térdre rogyott és az igazi fájdalom megható könnyeit omlatva fenhangon zokogott. Oly fenséges jelenet volt ez, melynek láttára még a kőszív is meglágyult. Plebánus urak! sz. missiókat rendezetek híveiteknek és akkor nem fakad majd ajkatok keserű panasza híveitek vallástalansága felett! *Honfi.*

**Elalattot „Ujvári Híradó”.** A kiállítás szundikaló fakirokat, a kik csak 10—15 napra alattatnak el, eudarul lefözi egyik konkurrensük, t. i. az „Ujvári Híradó”, a mely 3 hónapig tartó ujvári álomra hajtotta fejét. Tamások vagyunk benne — írja ujvári tudósítónk — hogy ezt kibírja, s bele ne haljon.

**Ki butítja a népet.** Nagy-Tapolcsány vidéken történt, hazafias és a népnevelés lelkes tagja, néppártiak is jóakarója, néhány ártatlan népiratot osztott szét — a világ folyásával kissé törődő szegény, de egyet mást szívesen olvasó lakosok között. Egész ártatlanokat, mert semmi sem foglaltatik bennök, mint pontokba szedett cáfolata, azoknak a rettentő anarchikus vádának, melyekkel a néppártot ócsárolják. De a liberális nem azért liberális, hogy ezt nyugodt szemmel nézze. Egyikök ugyanis — sajátságos csak nem régi idő óta szabadelvű, mert nem régieben rendkívüli országos közegészségügyi tanácsos lett, a liberálisok egészségére ártalmasnak tartotta eme népoktató füzetkét, és összejárva az illető parasztokat, elszedte tőlük, az otthon nem lévőkötől, azok tudta nélkül, s ha valaki odaadni nem akarta, erőszakkal, és azon fenyegetéssel, hogy bezaratja — ha oda nem adják. Persze a járási orvosnak nagy a hatalma. Ez eljárása által annyira felkeltette a nép érdeklődését e füzetke iránt, hogy szekérszáma kell hozatni. — A legvadabb függetlenségiből hirtelen kormánypártivá vedlett kis-é tulmókás járási orvos urnak hasonló expediciónál eszmája hegyével fogja megmutatni népünk, hogy merre van az ajtó.

**Megrendítő baleset** történt folyó hó 2-án Trencsén-Teplán. Bellusi Baross Károly Trencsénmezei fiatal aljegyzője, Baross Jusztin alispán unokaöccse, a községben keresztül lovaival lova megbokrosodott és oly szerencsétlenül vetette le lovasát, hogy az verrel-borítva eszméletlenül terült el a földön. Kezelő orvosai koponya repedést állapítottak meg, mely súlyos sérülés következtében, a tehetséges és meggyerő modorú fiatal ember most élet-halál között lebeg.

**Szerencsétlenül járt kocsis.** Szalay István Janosházán lakó gazda beküldte Érsekújvárra kocsisát a hetivására. De a szegény nem sokat vásárolhatott be, mert lovai a takarékpénztár előtt lévő éjjeli ór kunyhójától megbokrosodva, a kocsis fölborították s a szerencsétlen kocsison keresztül mentek, a kit lábán és fején súlyosan megsebeztek.

**Felakasztotta magát.** Bizonyos Fiala nevű radosói születésű napszámos, június hó 1-én Holics mellett egy fára felakasztotta magát. Tetének oka ismeretlen.

**Tűz.** Folyó hó 30-án, szombaton este 10 óra tájban tűz ütött ki Nyitra-Zsámbokrétben, melynek 4 cserepes ház esett áldozatul. Nagy szerencsétlenségnek volt kitéve Zsámbokrét, de az Isten megvédte a városkát, mert északi szél támadt, továbbá a chinoráni tűzoltók legnagyobb erővel megakadályozták a tűz továbbterjedését. A chinoráni jegyző, mint a tűzoltók parancsnoka, nagy szakertelmet és önfeláldozást fejtett ki a szerencsétlenségnél — *Érsekújvárott* az ottani esendeletet Urnapján iszonyu harangfelrevers s látma zavarta meg. Ugyanis Tyukos Pál és Zsembera Imre gazdáknak az andódi utcában levő jószágukon 4 kazlat emésztett föl a tűz. S csak a tűzoltók ügyes lokalizálásának s a szelcsendnek köszönhető, hogy a körülötte levő házak nem lettek a lángok áldozatává.

**Gabonaárak** június hó 5-én a nyitrai piacon, métermázsánként: Buza 6.25—6.50 frt, rozs 6.00—6.20 frt, árpa 4.50—5.00 frt, kukorica 4.25—4.50 frt, zab 6.00—6.10 frt, krumpli 1.30—1.50 frt. Bukkány 4.00—4.20 frt. Lenese 7.80—8.00 frt. Bab 6.00 frt.

## Közgazdaság.

**Méhészeti szakelőadások.** A nyitramegyei gazdasági egyesület ez uton is tudatja az érdeklődőkkel, hogy Valló János kerületi méhészeti vándor-tanító, június hó 28-án vasárnap délután 2 órakor Vág-Királyfán és 29-én (ünnepe), délelőtt 9 órakor Tardoskeden méhészeti előadásokat tart. A méhészettel foglalkozók és a méhészetről érdeklődők saját érdekükben cselekszenek, ha meghallgatják ezen szaktanár előadásait, ki gyakorlatilag és példákkal fogja megmutatni a méhészetről tett legújabb tapasztalásokat és felfedezéseket. A községi előjáróságok kéretnek, hogy ezen méhészeti előadások határdejét dobszó mellett is közhírré tegyék.

**Állatszallítási kedvezmény felső-magyarországi vármegyéknek.** A ragadós tüdőbaj következtében megfogyatkozott marhaállomány pótlásául beszerzett szarvasmarhák szállítására nézve a kereskedelemügyi miniszter a földművelésügyi miniszter megkeresése folytán a mult évben engedélyezett díjkedvezményt az 1896. év tartamára és visszavonásáig kiterjesztette. Ez a kedvezmény rovatolás útján oly szarvasmarha küldeményekre érvényes, melyek a magyar kir. államvasutak vagy a pécs—barsi vasut bármely állomásáról Abauj-Torna, Árva, Bars, Gömör Kis-Hont, Liptó, Nógrád, Nyitra, Pozsony, Sáros, Szepes, Trencsén, Túróc és Zólyom vármegyék, továbbá Pozsony városának a ragadós tüdőbaj folytán megfogyatkozott marhaállománya és végül Budapest területén vagy környékén lakó gazdák, illetve majorosok marhaállományának pótlására szolgálnak és ezt a rendelkezésüket a felsorolt törvényhatóságok valamelyikének főszolgabírói vagy polgármesteri hivatala a fuvarlevélhez csatolt igazolvánnyal bizonyítja. E kedvezmény alapján a m. kir. államvasutak és a pécs—barsi vasutonalain kocsik és kilométerenkint 7.5 kr, egység-tétel, kocsinkint és pályánként 2—2 frt kezzeési illeték és 5% szállítási adó fizetendő.

**Szőlőkarók az állami erdőkből.** A földművelésügyi miniszter a szőlők rekonstrukciójáról szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával kijelentette, hogy törvényhozási felhatalmazás alapján teendő intézkedéseivel karöltve azzal is szándékozik a szőlőtermelő gazdaközönséget támogatni, hogy az állami erdőkből olcsó és jó minőségű szőlőkarót fog rendelkezésére bocsátani. A mint értesülünk a miniszter ezen kijelentésének megfelelőleg az összes alárendelt kincstári erdészeti hivatalokat már is körrendeletben utasította, hogy évről-évre a lehető legnagyobb mennyiségű szőlőkarót és szőlőpóznát termeljenek s e végből a kerületbeli kincstári erdők összes rendelkezésre álló és okserűen erre a célra felhasználható fahozamot szőlőkarová és szőlőpóznává dolgoztassák fel. Az előállítandó készlet kizárólag és közvetlenül csak szőlőtermelő gazdáknak fog eladatni. Kijelenti a miniszter ezen rendeletében azt is, hogy a szőlőkaró és szőlőpózna árát oly jutányosan kívánja megállapítani, hogy a kincstári erdészetre hártható gazdasági haszontól teljesen eltekint, s e tekintetben csupán az fog irányadó lenni, hogy a szőlőkaró és szőlőpózna termeléséből és értékesítéséből a kincstárra veszteség ne hármozzék, kivételes méltánylást érdemlő esetekben azonban szőlőkaró ingyen is fog kiadatni. A mely községek a jövő tavaszra új szőlőültetvényeikhez ingyenes vagy kedvezményes áru szőlőkarókat akarnak beszerezni, forduljanak június hó 20-ig a nyitramegyei gazdasági egyesület titkári hivatalához.

**Az akácfák veszedelme.** A paizsteti mely sok vidéken már az összes akácfákat elpusztította, Nyitrán is észlelhető; a sátor-táborhoz vezető fásor ágain nagy mennyiségben mutatkozik; és ha nem védekezünk ellene, kiszáradnak a fák. A sátor-tábor parancsnokságának kellene intézkednie, hogy az összes fákat, különösen azokat, hol a paizsteti már előfordul, jól permetezzék oly folyadékkal, mely akként készül, hogy egy kilo közönséges szappan, egy kilo szóda és egy kilo dohányt egy akó vízben felforraltunk és szűrve használják.

**Uj tagok.** Karner Róbert Bécs, Vaculik Vince Holics, a nyitrai megyei gazdasági egyesület rendes tagjai sorába léptek.

**A magyar föld jövedelme és adójáról** figyelemreméltó tanulmányt ír Bálint Imre a Magyar Gazdaszövetség folyóirata, a „Magyar Gazdák Szemléje” májusi számában. Kimutatja, hogy 1867-ben a földadó még csak 22 millió volt, 1896-ban már 36 millió, dacára, hogy a nyers-termények ára folytonos hanyatlásban van. Ez arányatlán közel 40%, míg a földadó 62%, a közterhek tehát a mezőgazdaság hanyatlásával szemben felemelkednek. Az állattenyésztés, igaz, nagy emelkedésben van, de ezt az emelkedést is jelentékenyen ellensúlyozzák az állati betegségek, melyek már is milliókra rugó károkat okoztak. Tekintetbe kell venni a fillokszera pusztításait s az elemi károkat is. Ugyanazért helytelennek tartja, hogy az osztrák kvóta-bizottság a föld adózó képességét a befolyó adóösszegekből állapítja meg. A folyóirat egy másik cikke „Wekerle mint agrárpolitikus” cím alatt a volt miniszterelnöknek egy hírlapi cikkével polemizál, mely a bécsi „Neue Freie Presse”-ben jelent meg. Wekerle a föld értékelkedését várja az aranyvaluta rendszertől, holott éppen Németország, Franciaország és Anglia — amelyeknek pedig aranyvalutája van — panaszkodnak leginkább a mezőgazdaság hanyatlása miatt. Érdekes a folyóiratnak az a cikke is, amelyben Clair Vilmos ismerteti József főherceg uradalmait, azoknak történetét és gazdasági viszonyait. „A gazdasági váltás és a buza arányatlansága Magyarországon” címmel hosszabb tanulmány folytatódik. A községi hitelszövetkezetekről megtudjuk, hogy azok immár az egész országban el vannak terjedve. 1895 végén 317 szövetkezet volt 63.220 taggal, 125.856 üzlettrészzel, 3.332.937 forint értékben, az emelkedés 1894. évhez képest 31.496 tag, 60.517 üzlettrész, 1.501.835 forint értékben. Érdekes eredménye a szövetkezeti rendszernek, hogy a takarékbetétek értéke hat év alatt tizenkétzeresre emelkedett. A „Magyar Gazdák Szemléje”-t a Magyar Gazdaszövetség (Budapest, Köztelek) tagjai ingyenkapják. Evi tagdíj 6 forint.

**A trieszti általános biztosító-társaság** (Assicurazione Generale) múlt hó 29-én tartott 64-ik közgyűlésén terjesztette be az 1895. évi mérlegeket. Az előtűnk fekvő igen terjedelmes zárszámadás 54 oldalra terjed és számos rendkívül érdekes statisztikai adatot tartalmaz. A mérlegek valamint a nyereség és veszteség számlák már az 1896. március 8-iki osztr. miniszteri rendelet értelmében vannak felállítva.

Az évi jelentésből látjuk, hogy az életbiztosítási osztály díjterhelése 1895. évi december 31-én 3.519.501 forint 41 krajcártól 45.231.976 forint 76 krajcárra emelkedett. Az ugyanakkor érvényben volt életbiztosítási tőke összege 177.718.755 forint 13 krajcártól 1895. évi folyamán bevett díjak 7.402.467 forint 93 krajcárra rúgtak.

A tisz- és szállítványbiztosítási ágban a díj és illetékekbevétele 10.435.513 forint 31 krajcártól, melyből 3.058.827 forint 66 krajcárt, mint kártartalék, minden tehermentesen, a jövő évre vitelre szánták át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 31.142.823 forint 66 krajcárra emelkedett.

Károkként a társaság 1895-ben 9.218.277 forint 67 krajcárt folyósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kártérítéseket a társaság alapítása óta károkat fejtében 281.357.598 forint 61 krajcárt igen tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből hazánkra 52.626.274 forint 37 krajcárt, mely összeget a társaság 1620659 káros esetben kifizetett.

Az értékpapírok értékesítése, mely az év végével az alacsony árfolyamok folytán beállott, egyéb rendelkezésre állott összegekből kiegyenlített úgy, hogy az értékpapírok árfolyam ingadozása fedezetére alakított tartalék változatlanul 2.282.011 forint 44 krajcárral új számlára átvihető volt. Azonfelül azonban még az idei nyereségből 500.000 forint egy az árfolyam ingadozása fedezetére szolgáló külön tartalék számára átutaltattott úgy, hogy az egész árfolyam tartalék 2.782.011 forint 44 krajcárra szaporodott.

Az alapszabályszerű nyereség tartalékkal, mely a részvénytőke felét teszi ki, az összes nyereségtartalékok 5.487.011 forint 44 krajcárra rúgnak.

A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek első rangú értékekben vannak elhelyezve az idei átutalások folytán 58.071.673 forint 84 krajcártól — mintán a viszontbiztosítási tartalék kivételével — 61.051.211 forint 83 krajcárra emelkedtek. Ezen értékekből több mint 15 millió magyar értékre esik.

Az elért tiszta nyeresémből a társaság osztalékul, részvényenként 156 forint aranyban, vagyis 340 frankot fizet.

\*\*\*\*\* CSARNOK. \*\*\*\*\*

### Trencsénmegye népességi viszonyai

összevetve az ország népességi viszonyaival.

— Ismertetés statisztikai munkák alapján. —

A statisztikákat az emberek nem szeretik forgatni. A számok nagy halmaza visszariasztja

a legtöbb embert az ilyen munkák lapozgatásától is, pedig a látszólag rideg számoknak roppant elevenségök s nagy meggyőző erejük van, s csakis általuk s az ő közvetítésökkel pillanthatunk be nemzeti életünk összes viszonyaiba, ők mutatják meg, mely tagja nemzeti testünknek beteg, meg kell orvosolni, hogy az egész nemzetet fejlődése arányos és természetes legyen. Nem kell tehát megijedni a számoktól, mert azok is mulattatók, akár a szavak s ezeknél sokkal megbízhatóbbak és meggyőzőbbek.

Ismertetésem célja e lap hasábjain egyet-mást elmondani Trencsénmegye népességi viszonyairól; s minthogy az erre vonatkozó adatokat csakis a magy. statisztikai hivatal munkálataiból meríthetem, nyilvánvaló, hogy új dolgot nem mondok el, de azt, a mi a nagy munkákban elszortan Trencsénmegyére vonatkozik, itt összegezve adom, több helyt megtartva vagy csak némileg megváltoztatva az említett munkálatok nyelvezetét is s feltüntetve az egész ország főbb népességviszonyait.

Mielőtt a rendszeres ismertetésre áttérnék, hadd álljanak itt meg a következők.

Gabaglio a statisztika legalaposabb történetirója említi, hogy a chinaiaknál már a keresztény idősámítás előtt 2238 évvel történt a föld felmérése, minőségének megállapítása, terményeinek megbecsülése, a lakók jegyzéke foglalása. S ezen időtől fogva a legújabb korig vannak történelmi feljegyzéseink a népösszeírásokról, a föld felméréséről s az ezekhez hasonló, tehát a mostani statisztikák tárgyát képező cikkek jegyzékbe való foglalásáról. Mindezek dacára a modern statisztika, mint oly tudomány, mely az ember társadalmi és állami életét a tömegszelés alapján vizsgálja, csak a legújabb kor tudománya, a melyre a nagy belga tudós, a kiváló mérnök, csillagász és matematikus Quetelet fektette, mert ő terjesztette ki a matematikai módszert az ember és környezete összes jelenségeinek egész körére.

Quetelet fejtette ki a nagy szám törvényét, mely szerint a valószínűségi számítás annál közelebb áll az igazsághoz, vagyis a törvényhez, minél nagyobb volt a jelenségek köre, a melyre a vizsgálódás kiterjedt, mert csak így remélhető, hogy a jelenségek sokaságában elenyészik a véletlen és egyéni, s marad az uralkodó, a mi törvényszerű és általános. A nagy szám törvénye elvezette Queteletet az átlagos ember fogalmához.

Quetelet nem elégszik meg ezzel, hanem tovább megy s átviszi e két fogalmat az erkölcsi és szellemi jelenségek terére is. Sok ellenzőre talált e tekintetben, de nem tárgított. Oktatta elleneit, mikép lehet e téren általános eredményekre jutni. Tanítása ez: nem szabad venni az embert elszigetelten, mint nemek töredékét, hanem ki kell vetkőzteni egyéniségeiből, mellőznünk kell benne mindazt, a mi esetleges, s aztán vonhatjuk le a törvényeket.

A statisztikai módszer legfontosabb szerzője az átlag, egy elvont, de nem önkényes fogalom. Az átlag annál megbízhatóbb, minél kevesebb benne a szélsőségi eltérés.

Vannak viszonyos és egyszerű átlagok. A viszonyos vagy arányszámok azok, a melyek valamely jelenség eseteit a tiz valamely hatványával viszonyítják, pl. ha mondjuk, hogy Trencsénmegyében ezer lélekre 47 születés és 38 halálozás esik. Egyszerű átlag, ha azt mondjuk, Trencsénmegyében egy községre átlag esik 638 lélek. Itt is jó a viszonyszámok szélsőségeit megfigyelni.

A statisztikának legfontosabb anyagát a népesség teszi. E szerint mérlegeljük első sorban az egyes országok hatalmát, súlyát. Háromféle népességet különböztetünk meg: tényleges, jogi és helyben lakó. Jelenleg a népszámlálás alapjául a tényleges (jelenlévő, azaz mely a számlálás idejében jelen van, tekintet nélkül arra, hogy honos-e, vagy idegen, állandóan ott lakik-e, vagy csak rövidebb-hosszabb idő óta tartózkodik ott)

népesség vétetik, mert leginkább ebben tükröződik vissza az állam átlagos népessége. A hégaz, melyet eltávozó idegenek maguk után hagynak és a növekedés, melyet a távollevők hazatérése okoz, az életben kiegyenlítődik az által, hogy új meg új idegenek jönnek és más és más honosak távoznak el rövidebb-hosszabb időre.

#### A népszaporodás

A magyar szent korona országaiban volt 1869-ben 15.417.327, 1880-ban 15.642.102, 1890-ben 17.349.398 lélek; Trencsénmegyében 1869-ben 248.626, 1880. évben 244.919, 1890. évben 258.769 lélek.

Ha ezen adatokat az 1857-iki adatokkal vetjük össze, látjuk, hogy 1857-től tizenkét év leforgása alatt a Magyar birodalom népessége 11-91%-kal szaporodott, jóllehet az abszolút uralom nyomorúságainak, két nagy háború pénz és véráldozatainak és egy intenzív kolerajárvány tizedeléseinek ki voltunk téve. Bizvást reménykedhettünk tehát, — hogyha a leláncolt erők felszabadulnak és a gazdasági és társadalmi élet fiatal erővel fog lüktetni, — hogy a népesség hatványozottan szaporodni fog. Ezen reményünkben azonban csalatkoztunk, mert az 1880-iki népszámlálás adatai szomorúak lettek. A Magyar birodalom az ezen lefolyt 11 esztendő alatt csak 1-46%-kal szaporodott, s voltak vármegyék, a melyek 10%-os népfogyást mutattak. Trencsénmegye lakossága is ezen időszakban 3.707-tel fogyott, vagyis 1-49%-kal. Ezen szomorú tapasztalatnak, a mely saját önbizalmunkat is megrendítette s a mely hazánkat a külföld előtt is diskreditálni látszott okai: a hazánkon keresztül tomboló járványok, gazdasági és pénzügyi válságok, a politikai és társadalmi szétziláltság, s csak ezek elmúltával a 70-es évek második felében megkezdődött hazánkban a belső konszolidáció; az ország népessége ismét normalis mederbe jutott, a miről az 1890-iki népszámlálás számai a legkésebben szólnak, a mennyiben az ország népessége 10-91%-kal s maga Trencsénmegye lakossága 13.850-nel, vagyis 5-65%-al szaporodott.

Ha a József-féle összeírás adatai szerint a Magyar birodalom népességét 9.394.305 lélekre teszszük s ezt az 1890-iki népszámlálási eredménynyel összevetjük, azt találjuk, hogy 103 év alatt az országos szaporodás 84-68%, a trencsénmegyei pedig 17-07%, a mennyiben azon összeírás szerint Trencsénmegye 221.935 lelket számlált.

Az évi átlagos szaporodás volt Trencsénmegyében 1869-től 1880-ig mínus 0-34%, 1881-től 1890-ig plus 0-55%; 1869-től 1890-ig 0-29%; szaporodás a népmozgalmi adatok szerint 1881-től 1890-ig 13-850 vagyis 9-05%, vagyis az évi átlagos 0-87%.

Trencsénmegyében a tényleges népnövekedés alatta marad a természetesnek. A természetes szaporodást az amerikai kivándorlás vonta el, mert sokkal több ember folyt ki a megyéből, mint a mennyi máshonnan jött.

Természetes szaporodás volt a megyében 1880-tól 1890-ig 9-05%, tényleges ugyancsak ezen időben 5-65%. Ezer lélekre esett 1880-tól 1890-ig 47-20 születés, 38-80 halálozás; a gyermek-halálozás 100 születésre 43.

Trencsén rendezett tanácsu város 1857-ben 2.981, 1869-ben 3.449, 1880-ban 4.402, 1890-ben 5.100 lelket számlált, a mi százalékban kimutatva 1859-től 1869-ig 15-70%, 1869-től 1880-ig 27-63%, 1880-tól 1890-ig 15-86%, 1850-től 1890-ig 96-00%.

#### Viszonylagos népesség és néptömrülés.

Magyarország népességéből egy négyzet kilométerre esett: 1787-ben 29-15 lélek, 1869-ben 47-84 lélek, 1880-ban 48-53, 1890-ben 53-83; Trencsénmegyében 1787-ben 49-76 lélek, 1869-ben 53-82, 1880-ban 53-01, 1890-ben 56-01 lélek.

Ezen kimutatásból látjuk, hogy Trencsén-

megye egy századdal ezelőtt is megközelítette az 1890-iki országos átlagot s akkoriban a népsűrűség dolgában csak két megye: a Nyitra és Pozsony multa felül. A népsűrűség dolgában a megyék jelenleg más sorrendben következnek, de azért a Pozsony és Nyitra még mindig a sűrűbben lakott megyék közé tartoznak.

Jelenleg a legsűrűbben lakott országrész a Duna és Tisza köze Budapest bevonásával, e nélkül azonban a Duna jobb partja s itt a Győr-megye, a hol a viszonylagos népesség négyzet kilométerenkint a 80-at is meghaladja.

Trencsénmegyében a legsűrűbb népesség lakik Trencsén város környékén és a Sziléziával határos részeken délre a Vág folyóig. Ezen részeken egy négyzet kilométeren lakik átlagban 70 lélek, a többi részeken 50—60 lélek, legkevésbé népes a báni járás, a hol egy négyzet kilométerre csak 40—50 lélek esik.

Az ilyen kimutatásoknál, a midőn t. i. a népességet az egész területhez arányítják, a statisztikusok csak durva számítást tesznek, mert a terméketlen területet is bevonják a számításba, holott ezt számon kívül kellene hagyniok és a miveltési ágakat is kellene tekintetbe venniök, mert a szántóföld több lelket képes eltartani, mint a legelő vagy erdő, de viszont jóval kevesebbet, mint a kert vagy szőlő; a mérsékelt éghajlat alkalmasabb, mint a hidegs némileg a forró, a síkföld és a szelidebb dombvidék, mint a hegyes vagy éppen a havasi tájak, a vizek partjai, mint a vízben szűkölködő vidékek.

A viszonylagos népesség igen fontos statisztikai momentumot képez. Valamely állam ereje nem annyira területének nagyságától s lakói abszolút számától függ, mint inkább attól, hogy meg van-e a helyes arány és a jótékony kölcsönhatás a terület és a népesség közt. Nagy területen elszórt gyér népesség nem képes erőinek minden oldalú kifejtésére, erejét legtöbnyire a temészettel való meddő küzdelem emészti fel. Nem fejlődhetik ki a munkamegosztás, a haladásnak, a közgazdasági fejlődésnek e nagy mozgató ereje.

Magyarország az európai államok között népsűrűség dolgában a 10-ik helyen áll, s utána már csak gazdaságilag elmaradt fejletlen államok következnek, vagy olyanok, a melyeknek a zordon éghajlat von határt (Norvégia-Svédország) a népszaporodás elé.

Véber Antal.

(Folyt. köv.)

**Értesítés.**

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy üzletemben

**naponta  
friss felvágottak  
és  
bécsujhelyi frankfurti  
kapható.**

Tisztelettel

**Prohászka Gusztáv.**

**Kereskedelemügyi m. kir. miniszter.**

29949/V. 96. sz.

**Pályázat.**

A vezetésem alatt álló kereskedelemügyi tárca keretében a **posta- és távirdánál** betöltendő

**108 posta- és távirda-gyakornokjelölti**

**állásra** pályázatot nyitok.

Pályázhatnak ezen állásokra az 1883. évi I. t. c. 14. §-a alapján mindazok, kik középiskolát vagy ezzel egyenrangú más tanintézetet — érettségi vizsgával — sikeresen végeztek, 18-ik életévüket betöltötték s magyar állampolgárok.

Ezen feltételeken kívül a pályázók községi erkölcsi bizonyítvánnyal fedhetetlen előéletüket, közhatósági orvosi bizonyítvánnyal pedig ép és egészséges, a posta-távirda szolgálatra testileg is alkalmas voltukat tartoznak igazolni.

A pályázat alá bocsátott állásokat a posta- és távirda igazgatóságok fogják betölteni, szám szerint minden igazgatóság tizenkettőt.

A sajátkezűleg irt és születési, orvosi, erkölcsi és iskolai bizonyítványokkal kellően felszerelt kérvények a már közszolgálatban állók által előljáróságuk, a közszolgálatban nem állók által pedig az illető szolgabíró vagy polgármester útján folyó **1896. évi július hó 31-ig**, a szerint, a hol a pályázó alkalmazást óhajt nyerni, a budapesti, kassai, kolozsvári, nagyváradi, pécsi, po-

zsonyi, soproni, temesvári vagy zágrábi posta- és távirda igazgatóságához nyújtandók be. Ha valaki kérvényét ezen határidőig magán viszonyai miatt nem nyújthatja be, folyamodványa később is elfogadtatik azon esetben, ha pályázók kellő számmal előbb nem jelentkeztek.

A pályázók közül kiválasztottak az illető posta- és távirda igazgatóság vezetőjénél személyesen jelentkezni tartoznak, a ki azután felfogadásuk iránt végleg határoz.

A felfogadott posta- és távirda-gyakornokjelöltek eskü helyett ezt pótló fogadalmat tesznek, egy (1) frt napidíjban részesítettnek s a következő feltételek mellett lépnek szolgálatba:

1. Állásukat az illetékes igazgatóság utasítására folyó évi szeptember hó 1-én, vagy ha az igazgatóság másképp rendelkezik, ehhez képest elfoglalni tartoznak.

2. Kötelesek a posta- és távirda igazgatóság által kijelölendő hivatalnál — a melynek fegyelmi hatósága alatt állanak — a posta- és távirda-szolgálatot gyakorlatilag elsajátítani s ott rendes szolgálatot teljesíteni.

3. 1897. év szeptember hó 1-re saját költségükön Budapestre illetve Zágrábra fognak át-helyeztetni a posta- és távirda-tanfolyam szabályszerű hallgatására.

4. A posta- és távirda-tanfolyam tartama alatt, mint annak rendes hallgatói a tanfolyami szabályzatnak minden tekintetben alávetik magukat, tehát a beiratási és tandíjakat is — ha csak ezek alól a szabályzat alapján fel nem mentetnek — fizetni kötelesek.

5. Napidíjaik élvezetében a tanfolyamnak 10 óra terjedő tartama alatt megmaradnak, de ennek fejében a tanfolyam székhelyén levő posta- és távirda igazgatóság rendelkezése szerint szabad idejükben szolgálatot teljesíteni tartoznak.

6. A kik ezen feltételeknek eleget nem tesznek, s a kiknek magatartása vagy megbízhatósága kifogás alá esik, valamint azok is, a kik posta- és távirda-szolgálatra más okok miatt találatnak alkalmatlanoknak: a szolgálat illetve ezen próbakepeni alkalmazás alól egyszerűen felmentetnek.

7. Azok ellenben, a kik gyakorlati alkalmaztatásuk alatt teljesen beválnak, a posta- és távirda tanfolyam szabályszerű befejezése után posta- és távirda-gyakornokokká neveztetnek ki az 1893. évi IV-ik t. c. 11. §-ában megállapított segélydíjjal, azaz a felsőbb tanintézetet végeztek évi 500 frt, különben évi 400 frt járandósággal; a posta- és távirda-tanfolyam szabályzata által előirt szakvizsga letételével pedig igényt szereznek a X-ik fizetési osztályba sorozott s az 1893. évi IV. t. cikkben meghatározott illetményekkel járó posta- és távirda-tiszti állásokra, s ha ily állásokra helyüresedés hiánya miatt azonnal ki-nevezhetők nem volnának, addig, a míg kineveztetésük bekövetkezhetik, posta- és távirda-segéd-tiszti minőségben nyernek alkalmazást.

Budapesten, 1896. évi április hó 29-én.

A kereskedelemügyi m. kir. miniszterlum.



**2-szeres és 3-szoros termécek**

csakis mesterségesen szárított

**műtrágyával**

érhetők el.

**Hungária** műtrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság **Budapest**en.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.

TRIESTI ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

ASSICURAZIONI GENERALI Nyeresség- és veszteség-számla az A mérleghez. Elemi- és baleset-biztosítási ág 1895.

Table with columns for 'KIADÁS' (Expenses) and 'BEVÉTEL' (Income). Rows include categories like 'Kárfizetések', 'Üzleti kiadások', 'Tartalék függő károira', and 'A biztosítási alapok állása a számadási év végén'.

Nyeresség- és veszteség-számla a B mérleghez. — Életbiztosítási ág. (1895).

Table with columns for 'KIADÁS' and 'BEVÉTEL'. Rows include categories like 'Eseményes biztosítások és járadékok fizetése', 'Fizetések visszavásárolt kötvényekért', 'Üzleti kiadások', and 'A biztosítási alapok állása a számadási év végén'.

AZ ASSICURAZIONI GENERALI vagyonállása 1895. december 31-én.

Table showing 'VAGYON' (Assets) and 'TEHER' (Liabilities). Columns include 'A tétel neve', 'A', 'B', and 'Összesen' with sub-columns for 'forint' and 'kr.'. Rows list various assets like 'Alapítók', 'Tökösített nyereségtartalék', and 'Ingatlanok'.

A cs. kir. szab. Assicurazioni Generali központi igazgatósága Triestben. Besso József, Besso M., Dr. Bozza Camillo, Baró Bruck Otto, Romanin-Jacur Manó, Baró Morpurgo József, Segré V. Magyarországi vezérigazgatók: HEGEDŰS SÁNDOR, igazgató-tanácsos, ROTT JÓZSEF, főnök.

Bővebb számadási jelentések az alanti főigazgatóknál kaphatók. Ugyanott felvilágosítások a legnagyobb készséggel adnak és élet-, tűz-, baleset elleni biztosítások az Első o. ált. baleset ellen biztosító társaság számára a legelőnyösebb feltételek és legolcsóbb díjak mellett.

A nyitrai főigazgató: NYITRAI HITELBANK.

Huszár István könyvnyomdája, Nyitra.